

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	8Cdo/68/2024
Identifikačné číslo spisu:	7610210023
Dátum vydania rozhodnutia:	29.01.2025
Meno a priezvisko:	Mgr. Miroslav Šepták
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2025:7610210023.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcov 1/ I.. D. C., narodeného XX. P. XXXX, Q. XX, P. U., IČO: 37792458 a 2/ N. C., narodeného XX. N., Q. XX, P.P. U., obaja zastúpení advokátskou kanceláriou AK Berčo s.r.o., Spišská Nová Ves, J. Hanulu 19, IČO: 54 329 281, proti žalovanej A. D., narodenej XX. R. XXXX, Q. X, P. U., zastúpenej advokátom JUDr. Jozefom Polákom, Dolný Kubín, Aleja Slobody 1890/50, o určenie, že žalobcovia sú výlučnými užívateľmi nehnuteľností, vedenom na Okresnom súde Spišská Nová Ves pod sp. zn. 1C/123/2010, o dovolaní žalobcov 1/ a 2/ proti rozsudku Krajského súdu v Košiciach z 27. septembra 2023 sp. zn. 11Co/66/2021, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Košiciach z 27. septembra 2023 sp. zn. 11Co/66/2021 z r u š u j e a v e c mu vracia na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Krajský súd v Košiciach (ďalej len „odvolací súd“) napadnutým rozsudkom zmenil rozsudok Okresného súdu Spišská Nová Ves z 27. októbra 2021, č.k. 1C/123/2010-653 (ďalej len „súd prvej inštancie resp. prvoinštančný súd), ktorým určil, že „....žalobcovia 1/ a 2/ sú výlučnými užívateľmi nehnuteľností nachádzajúcich sa v katastrálnom území Q. bližšie špecifikovaných vo výrokovej časti rozsudku...“ tak, že žalobu zamietol (výrok I.) a výrokom II. žalobcom 1/ a 2/ uložil povinnosť nahradiť žalovanej trovy konania pred súdom prvej inštancie a trovy odvolacieho konania v plnom rozsahu podľa § 255 ods. 1 zákona č. 160/2015 Z.z. Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“).

1.1. V dôvodoch rozhodnutia súd prvej inštancie po skutkovej stránke uviedol, že žalobcovia 1/ a 2/ (ďalej aj „žalobcovia“) sa domáhali proti právnomu predchodcovi žalovanej L. D. - SHR určenia, že „sú výlučnými užívateľmi označených nehnuteľností v katastrálnom území Q., a to za kalendárny rok 2009“ (v zmysle upresnenia žalobného petitu na pojednávaní dňa 27. októbra 2021), ktorú skutkovo odôvodnili tým, že rozhodnutím Pôdohospodárskej platobnej agentúry v Bratislave (ďalej len „PPA“) č. 500/615/39/2009 z 10. júna 2010 bol žalobca 1/ vyzvaný na podanie žaloby na súde o určenie užívacieho práva k pozemkom, ku ktorým žiadal o vyplatenie podpory za ich obhospodarovanie v roku 2009, pričom správne konanie o poskytnutí podpory na poľnohospodársku pôdu vo vzťahu k žiadosti za rok 2009 bolo v zmysle § 16 písm. c) zákona č. 543/2007 Z.z. o pôsobnosti orgánov štátnej správy pri

poskytovanie podpory v pôdohospodárstve a rozvoji vidieka v znení neskorších predpisov a § 29 ods. 1 zákona č. 71/1992 Zb. o správnom konaní (Správny poriadok) prerušené na dobu 30 dní a v prípade podania žaloby do právoplatného rozhodnutia súdu. PPA tak rozhodla po zistení, že na tú istú poľnohospodársku pôdu podal žiadosť o poskytnutie podpory aj právny predchodca žalovanej L. D. - SHR, ktorého PPA vyzvala na podanie analogickej žaloby. Naliehavý právny záujem na podanej určovacej žalobe žalobcovia odôvodnili poukazom na rozhodnutie PPA, ktorým správne konanie o poskytnutie podpory bolo prerušené do právoplatného skončenia súdneho konania, pričom ak by žaloba nebola podaná, stratili by nárok na vyplatenie dotácií, čo by bolo pre nich likvidačné. Dôvodili tiež tým, že žalobca 1/ sa v inom konaní vedenom pod sp. zn. 5C/75/2008 domáhal určenia neplatnosti nájomnej zmluvy, od ktorej žalovaná, resp. jej právny predchodca L. D., odvodzuje svoje užívacie právo k niektorým nehnuteľnostiam, ktoré konanie však bolo zastavené z dôvodu, že odpadol naliehavý právny záujem na požadovanom určení, nakoľko uplynula doba platnosti tejto nájomnej zmluvy.

1.2. Pôvodný žalovaný L. D., narodený XX. J. XXXX, v priebehu konania dňa XX. T. XXXX zomrel, konanie o dedičstve bolo vedené Notárskym úradom JUDr. Eriky Lukáčovej pod sp. zn. 6D 13/2012, 4Dnot 43/2012. Dňa 14. septembra 2021 žalovaná A. D. doručila súdu dohodu oprávnených dedičov, podľa ktorej sa zaviazala pokračovať v poľnohospodárskej činnosti po nebohom manželovi L. D. (č.l. 518 - 519 spisu), preto súd prvej inštancie uznesením zo dňa 21. septembra 2021 rozhodol o tom, že pokračuje v konaní na strane žalovanej s A. D., narodenou XX. R. XXXX, bytom Q. X, ako právnu nástupkyňou nebohom L. D..

1.3. V bode 10. rozhodnutia súd prvej inštancie podrobne a chronologicky uviedol skutočnosti zistené z obsahu pripojených spisov Okresného súdu Spišská Nová Ves (sp. zn. 2C/121/2010, sp. zn. 5C/5/2011, sp. zn. 5C/75/2008, sp. zn. 7C/143/2013 a sp. zn. 1C/102/2009) týkajúce sa sporových strán ohľadom užívania sporných nehnuteľností.

1.4. Súd prvej inštancie spor právne posúdil podľa ustanovení § 80 písm. c) Občianskeho súdneho poriadku (O.s.p.) účinného do 30. júna 2016, § 137 CSP, ustanovení § 16b ods. 1 a 2, § 16c ods. 1 zákona č. 543/2007 Z.z. o pôsobnosti orgánov štátnej správy pri poskytovaní podpory v pôdohospodárstve a rozvoji vidieka v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 543/2007 Z.z.") a po vykonanom dokazovaní dospel k záveru, že žaloba je procesne prípustná a v celom rozsahu dôvodná. Dospel k názoru, že žalobcovia preukázali na podanej určovacej žalobe naliehavý právny záujem v zmysle ustanovenia § 80 písm. c) O.s.p., pretože „...bez rozhodnutia v tejto veci by sa ich právo stalo neistým, pretože dva rôzne subjekty si uplatnili príspevok u Pôdohospodárskej platobnej agentúry Bratislava k totožným parcelám. Pre daný spor nebolo pritom rozhodujúce, ako táto neistota vznikla. Naliehavý právny záujem na tejto určovacej žalobe pretrváva i doposiaľ, pretože len takýmto rozhodnutím súdu je možné odstrániť neistotu vzťahu účastníkov konania a vytvára pevný základ pre usporiadanie vzťahov. Bez tohto určenia by bolo právo žalobcov ohrozené alebo, resp. bez tohto určenia by stalo ich právne postavenie neistým - viď rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo 6. decembra 2012 sp. zn. 5Cdo 31/2011. Tento stav pretrvával aj ku dňu rozhodovania súdu, a keďže rozhodujúci je stav daný v čase vyhlásenia rozsudku, naliehavý právny záujem bol daný i v zmysle ustanovenia § 137 CSP - viď rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 25. mája 2010 sp. zn. 2Cdo 110/2009". K otázke naliehavého právneho záujmu súd prvej inštancie odkázal tiež na rozsudky Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 19. novembra 2008 sp. zn. 5Obdo 10/2008 a sp. zn. 4Cdo 49/2003, uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 22. septembra 2010 sp. zn. 4Cdo 56/2009 a rozhodnutie Krajského súdu Trenčín sp. zn. 17Co 161/2007. Námietku žalovanej o neexistencii naliehavého právneho záujmu preto nepovažoval za dôvodnú a v tejto súvislosti konštatoval, že „určovacia žaloba podľa § 80 písm. c) O.s.p. má preventívny charakter. Predovšetkým prichádza do úvahy vtedy, keď jej prostredníctvom možno eliminovať stav ohrozenia práva alebo neistoty v právnom vzťahu, pričom k zodpovedajúcej náprave nemožno dospieť iným spôsobom. Ďalej sa uplatní v prípadoch, v ktorých určovacia žaloba účinnejšie než iné právne prostriedky zodpovedá obsahu a povahe príslušného právneho vzťahu a jej prostredníctvom možno dosiahnuť úpravu tvoriacu určitý právny rámec, ktorý je zárukou odvrátenia budúcich sporov medzi účastníkmi. Tieto funkcie určovacej žaloby korešpondujú s predpokladom naliehavého právneho záujmu. Ak nemožno v konkrétnom prípade

očakávať splnenie týchto funkcií, nie je daný naliehavý právny záujem na určení. Závery o tom sú spojené nielen so žalobou o určenie, ale aj s otázkou, akého konkrétneho určenia sa žalobca žalobou domáha". Podľa prvoinštančného súdu žalobcovia predloženými listinnými dôkazmi preukázali, že minimálne od roku 2007 sú oprávnenými užívateľmi nehnuteľností, vo vzťahu ku ktorým žiadajú poskytnutie „príspevku", pričom žalovaná doklady predložené žalobcami nespochybnila a z predložených listín PPA vyplýva i duplicita uplatnených dotácií pre rok 2009 oboch sporových strán. Súd prvej inštalácie poukázal na to, že žalovaná svoj právny nárok na poskytnutie dotácií opierala o nájomné zmluvy, ktoré uzatvoril jej nebohý manžel L. D. - SHR, IČO: 34 802 401, na obdobie do 31. decembra 2009 a skonštatoval, že po tomto dátume nájomný vzťah už neexistoval. V konaní vedenom na Okresnom súde Spišská Nová Ves pod sp. zn. 5C/75/2008 bolo vydané predbežné opatrenie, ktorým súd zakázal L. D. vstupovať a užívať nehnuteľnosti v k.ú. Q., podrobne popísané v tomto rozhodnutí. Podľa úvahy súdu prvej inštalácie „ak by aj nájomný vzťah vo vzťahu k zmluvám uzatvoreným L. D. trval, v dôsledku predmetného predbežného opatrenia účinky vo vzťahu k týmto zmluvám nemohli vzniknúť minimálne po 16. júli 2009, kedy uznesenie o predbežnom opatrení bolo doručené stranám sporu a v zmysle § 171 O.s.p. nadobudlo vykonateľnosť. Minimálne od tohto dátumu právny predchodca žalovanej - pôvodný žalovaný nemohol byť oprávneným užívateľom týchto nehnuteľností. Z toho bolo zrejmé, že nájomný vzťah vo vzťahu k sporným parcelám svedčí jednoznačne v prospech žalobcov". V tejto súvislosti súd prvej inštalácie poukázal aj na oznámenie PPA z 23. augusta 2010 (v konaní sp. zn. 5C/75/2008), z ktorého vyplynulo, že v prípade trvania platnosti predbežného opatrenia žiadateľ nemôže riadne užívať uvedené parcely a preto jeho žiadosti o poskytnutie podpory nie je možné vyhovieť, keďže prvotnou podmienkou na poskytnutie dotácie je riadne užívanie pôdy. Keďže v danom prípade nariadené predbežné opatrenie trvalo do nadobudnutia právoplatnosti rozhodnutia vo veci sp. zn. 5C/75/2008, teda do 30. septembra 2015, z uvedeného podľa názoru súdu prvej inštalácie vyplynulo, že žalovaná strana v kalendárnom roku 2009 nemohla byť oprávneným užívateľom sporných nehnuteľností, vo vzťahu ku ktorým si uplatnila nárok na vyplatenie dotácií. Z týchto dôvodov prvoinštančný súd bez potreby ďalšieho dokazovania žalobe v plnom rozsahu vyhovel. K námietkam žalovanej uviedol, že nespochybňuje právomoc PPA posúdiť dôvodnosť dotácií v prospech jednotlivých žiadateľov, ktorí si takýto nárok uplatnili (žalobcov i žalovanej strany) a že „predmetom tohto sporu nebola ochrana užívacieho práva žalobcov voči žalovanej..., podstatou sporu bolo určenie, či sa žalobcovia môžu uchádzať pred PPA o poskytnutie dotácií za rok 2009". Z tohto pohľadu podľa názoru súdu prvej inštalácie žalobcovia zvolili správny typ žaloby a na podanej žalobe majú naliehavý právny záujem, pretože len takýmto rozhodnutím súdu „prestane byť postavenie žalobcov neisté, následne bude môcť vo veci rozhodnúť PPA, a teda nehrozí žiaden ďalší súdny spor medzi stranami sporu po tomto rozhodnutí súdu, pretože ďalej vo veci strán sporu bude konať a rozhodovať PPA".

1.5. O trovách konania prvoinštančný súd rozhodol podľa § 255 ods. 1 CSP tak, že v spore úspešným žalobcom priznal nárok na plnú náhradu trov konania, pričom nezistil dôvody pre aplikáciu ustanovenia § 257 CSP. O výške trov konania v súlade s § 262 ods. 2 CSP si vymienil rozhodnúť samostatným uznesením po nadobudnutí právoplatnosti konečného rozhodnutia vo veci.

2. Odvolací súd v dôvodoch zmeňujúceho rozhodnutia po citácií relevantných zákonných ustanovení vzťahujúcich sa na daný spor (§ 137 písm. c) CSP) a ich rozборе a tiež s prihliadnutím na súdnu prax vo vzťahu k skutkovo a právne obdobným prípadom uviedol, že v danom prípade sa žalobcovia podanou žalobou domáhali určenia, že „sú výlučnými užívateľmi nehnuteľností v označených spoluvlastníckych podieloch", a to „za kalendárny rok 2009". Takto formulovaný petit (prevzatý súdom prvej inštalácie do výroku rozsudku), odhliadnuc od jeho zmatečnej gramatickej formulácie v prítomnom čase („sú užívateľmi") s dodatkom, že ide o určenie stavu za dobu minulú („za kalendárny rok 2009"), podľa odvolacieho súdu nedeklaruje (neurčuje) právo užívania (právny pomer - užívací vzťah) k dotknutým nehnuteľnostiam, ktoré je medzi stranami sporné (z dôvodu spornosti ktorého práva PPA odkázala žalobcu 1/ na podanie žaloby na súde) a nemožno z neho vyvodíť ani existenciu právneho titulu zakladajúceho oprávnenie žalobcov na obhospodarovanie dotknutých parciel, ale deklaruje iba faktický stav užívania pôdy žalobcami (v roku 2009), ktorý pre priznanie dotácie na pôdu žiadateľovi však nie je zásadný. Priamu platbu za obhospodarovanie poľnohospodárskej pôdy možno totiž poskytnúť iba tomu žiadateľovi, ktorý deklaruje nielen reálne užívanie (obhospodarovanie) poľnohospodárskej pôdy, ale

zároveň preukáže aj existenciu platného právneho titulu, z ktorého odvodzuje tvrdené právo na obhospodarovanie dotknutej parcely. V súvislosti s dispozíciou žiadateľa s pôdou (k 31. máju príslušného roka) a reálnym obhospodarovaním pôdy zákon teda vyžaduje a nesporne vyžadoval aj v čase vydania rozhodnutia PPA č. 500/615/39/2009 zo dňa 10. júna 2010 [§ 16b zák. č. 543/2007 Z.z. o pôsobnosti štátnej správy pri poskytovaní podpory v poľnohospodárstve v znení neskorších predpisov, § 2 ods. 1 nariadenia vlády SR č. 81/2007 Z.z. o podmienkach poskytovania podpory v poľnohospodárstve formou jednotnej platby na plochu, účinného do 31.12.2010] - preukázanie „práva užívania k pôde“ ako práva odvodeného (vyplývajúceho) z právneho vzťahu (nájomného, podnájomného pomeru, vlastníckeho práva a pod.) žiadateľa k pôde. Samotný zákon č. 543/2007 Z.z. v ustanovení § 16b veta za bodkočiarkou ustanovuje, že právom užívania k pôde sa rozumie právo túto pôdu užívať ako vlastník, nájomca alebo na základe iného právneho dôvodu. V tejto súvislosti odvolací súd poukázal tiež na právny záver, ktorý Najvyšší súd Slovenskej republiky formuloval v rozsudku zo dňa 5. apríla 2016 sp. zn. 4Sžo/105/2015 (publikovanom pod č. 12 v Zbierke stanovísk a rozhodnutí Najvyššieho súdu a súdov SR č. 1/2019), podľa ktorého „ak žalobca, ktorý je žiadateľ o poskytnutie podpory v poľnohospodárstve formou priamych platieb obhospodaruje a užíva poľnohospodársku pôdu bez právneho titulu, ide o skutočnosť, ktorá v procese poskytovania dotácií postačuje na vyradenie žiadosti žiadateľa z predmetného procesu, a to bez poskytnutia platby. Priamu platbu je možné vyplatiť v poradí ďalšiemu zo žiadateľov o poskytnutie dotácie na totožnú parcelu, ktorý preukáže po splnení všetkých podmienok aj existenciu právneho titulu na obhospodarovanie dotknutej parcely“.

2.1. V posudzovanom prípade bolo zrejmé, že Pôdohospodárska platobná agentúra rozhodnutím č. 500/615/39/2009 zo dňa 10. júna 2010 (č.l. 12 - 13 spisu) prerušila správne konanie o poskytnutí podpory na skutočne využívanú poľnohospodársku pôdu a žiadateľa N. C. (v tomto konaní žalobca 1/) odkázala na konanie pred súdom z dôvodu spornosti „práva užívania pôdy“, ktoré je PPA povinná skúmať v prípade duplicitných deklarácií a v takom prípade žiadateľ o dotáciu je povinný v správnom konaní, prípadne v súdnom spore nielen tvrdiť, ale aj preukázať právny titul k pôde, z ktorého odvodzuje svoje právo (právny vzťah) užívania pôdy ako zákonnú podmienku (jednu z podmienok) poskytnutia podpory na poľnohospodársku pôdu, čo vyplýva explicitne z ustanovenia § 16b zák. č. 543/2007 Z.z. V tomto smere bolo možné súhlasiť s argumentáciou žalobcov vo vyjadrení k odvolaniu, v ktorom uviedli, že v súdnom konaní súd nerozhoduje o tom, kto nehnuteľnosti užíval, ale rozhoduje o tom, kto k nim mal v rozhodnom období užívacie právo, a „ak by nehnuteľnosti de facto užívala iná osoba ako tá, ktorá k nim má užívacie právo, neznamenalo by to, že oprávnená osoba k nim nemá užívacie právo“. Inými slovami povedané, ak nehnuteľnosti má v skutočnej držbe a užívaní (obhospodaruje ich) iná osoba než oprávnený užívateľ, neznamená to automaticky, že tejto osobe svedčí „právo užívania k pôde“ v zmysle preukázania platného právneho vzťahu (pomeru). Paradoxne však žalobcovia v rozpore s touto správnou argumentáciou zvolili nevhodný typ určovacej žaloby, ktorej petit - žalobný návrh [ktorým bol súd v konaní viazaný (§ 216 ods. 1 CSP), pričom bolo zjavné, že nejde len o vadnú formuláciu petitu, pri inak nepochybnej identifikácii predmetu konania a taký nedostatok návrhu, ktorý by bolo potrebné na výzvu súdu upresniť či odstrániť - pozn. odvolacieho súdu] - znie na deklaráciu faktických užívacích pomerov k nehnuteľnostiam za dobu minulú (kalendárny rok 2009), ohľadne ktorých podľa názoru odvolacieho súdu postavenie žalobcov nie je sporné, ohrozené a ani neisté, preto na takomto navrhovanom určení žalobcovia nemôžu mať (nepreukázali) naliehavý právny záujem. Z týchto dôvodov podaná žaloba nie je vhodne zvoleným a spôsobilým prostriedkom ochrany ich práv v súvislosti s ich žiadosťou o poskytnutie podpory na poľnohospodársku pôdu, a nie je preto procesne prípustná. Podľa názoru odvolacieho súdu v prípade - pokiaľ žiadateľ o dotáciu tvrdené právo užívania k pôde nepreukázal predloženými dôkazmi na výzvu PPA v správnom konaní, a toto právo nebolo preukázané ani na základe zistení administratívnej kontroly zo strany PPA na mieste samom, môže mať pre žiadateľa (v danom prípade pre žalobcov) po právnej stránke zmysel, resp. právny význam iba také vyhovujúce rozhodnutie súdu, ktorým by súd deklaroval existenciu sporného práva užívania k pôde (v zmysle ustanovenia § 16b ods. 1 zák. č. 543/2007 Z.z.), po preukázaní relevantného právneho vzťahu (právneho titulu) oprávňujúceho žalobcov dotknuté pozemky v rozhodnom období držať, užívať a obhospodarovať ich, prípadne i za dobu minulú (ktorej sa týka duplicitná žiadosť o poskytnutie podpory na tú istú poľnohospodársku pôdu), a nie rozsudok deklarujúci faktický stav užívania (obhospodarovania) a držby pôdy, ku ktorému v danom prípade smeruje petit žaloby, nesprávne prevzatý súdom prvej inštancie do

vyhovujúceho výroku preskúmaného rozsudku.

2.2. Nejasnosť a vnútorná rozpornosť žalobného petitu (návrh na výrok rozsudku súdu) podľa názoru odvolacieho súdu vyplývala tiež zo skutočnosti, že žalobcovia napriek tomu, že deklarujú dispozíciu iba spoluvlastníckymi podielmi (prevažne menšinovými) k predmetným pozemkom, podanou žalobou sa domáhajú určenia, že sú ich „výlučnými“ užívateľmi, a to bez ozrejmeneia, na podklade akých skutočností a právneho titulu, nájomných zmlúv, príp. iných právnych úkonov uzatvorených s podielovými spoluvlastníkmi, odvodzujú právo na užívanie spoločných nehnuteľností na poľnohospodárske účely v celosti, ku ktorým požiadali o poskytnutie podpory v poľnohospodárstve podľa osobitného predpisu. Pokiaľ je žalobný petit nesprávny, t.j. vymedzenie práv a im zodpovedajúcich povinností v ňom obsiahnutých je nepresné, neurčité alebo nezrozumiteľné, prevzatie takéhoto petitu do výroku súdneho rozhodnutia by malo za následok, že rozhodnutie by bolo nevykonateľné. V tejto súvislosti odvolací súd pripomenul, že zákonné požiadavky na presnosť, určitosť a zrozumiteľnosť žalobného petitu nie sú len formálne, ale sú nevyhnutné pre výsledok konania, teda pre to, aby bolo rozhodnutie vykonateľné a aby mohli nastať účinky žalobcom zamýšľané (I. ÚS 233/97).

2.3. Vzhľadom na uvedené dôvody odvolací súd dospel k záveru, že naliehavý právny záujem žalobcov na požadovanom určení v zmysle ustanovenia § 137 písm. c) CSP nie je daný, nakoľko navrhovaným určením žalobcovia nemôžu dosiahnuť odstránenie zistenej spornosti práva užívania k pôde a ohrozenia svojich práv, podaná žaloba je preto procesne neprípustná a z tohto dôvodu nemôže byť úspešná, a preto odvolací súd rozhodol podľa § 388 CSP tak, že napadnutý vyhovujúci rozsudok súdu prvej inštancie zmenil a žalobu žalobcov 1/ a 2/ zamietol.

2.4. Nad rámec dôvodov napadnutého rozhodnutia odvolací súd považoval za potrebné dodať, že žalobcovia v danom spore existenciu právneho titulu zakladajúceho ich právo na užívanie a obhospodarovanie predmetných nehnuteľností v kalendárnom roku 2009 ani len netvrdili, nakoľko svoje oprávnenie výlučne užívať sporné pozemky vyvodzovali zo žiadosti o vyplatenie dotácie na rok 2009 na nimi deklarovanú výmeru obhospodarovanej poľnohospodárskej pôdy a z neexistencie platného nájomného vzťahu, resp. neplatnosti nájomnej zmluvy č. XXXXXXXX zo dňa 31. apríla 2005 uzatvorenej medzi Slovenským pozemkovým fondom v Bratislave ako prenajímateľom a právnym predchodcom žalovanej L. D. v postavení nájomcu (na dobu určitú do 31. decembra 2009), ako aj z predbežného opatrenia nariadeného uznesením Okresného súdu Spišská Nová Ves č.k. 5C/75/2008-179 z 10. júla 2009, ktorým L. D. bolo zakázané vstupovať a užívať pozemky, ktoré sú predmetom tohto sporu. Samotné tieto skutkové okolnosti a dôkazy podľa názoru odvolacieho súdu však nepreukazovali právny titul znejúci v prospech žalobcov, ktorý by ich oprávňoval na legálne užívanie spornej poľnohospodárskej pôdy v roku 2009.

2.5. O trovách celého konania rozhodol odvolací súd podľa ustanovenia § 396 ods. 2 v spojení s § 255 ods. 1 CSP a keďže zmenil rozsudok súdu prvej inštancie plne úspešnej žalovanej priznal nárok náhradu trov prvoinštanšného ako aj odvolacieho konania v rozsahu 100 %.

3. Proti uvedenému rozsudku odvolacieho súdu podali dovolanie žalobcovia (ďalej aj „dovolatelia“), ktorého prípustnosť odôvodňovali ustanoveniami § 420 písm. f) CSP a § 421 ods. 1 písm. a) a b) CSP. Navrhovali napadnutý rozsudok odvolacieho súdu zrušiť a vec mu vrátiť na ďalšie konanie. Naplnenie dovolacieho dôvodu podľa § 420 písm. f) CSP videli v nesprávnom právnom posúdení otázky naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení zo strany odvolacieho súdu. V uvedenom smere bližšie uviedli, že podanie žaloby oznámili PPA, na základe čoho bolo konanie o vyplatenie dotácie na rok 2009 za nimi deklarovanú výmeru prerušené. Ak ale podaná žaloba bola spôsobilá privodiť ten právny stav, že konanie o vyplatenie dotácie na rok 2009 bolo prerušené do právoplatného rozhodnutia o podanej žalobe, potom je celkom zjavné a nepochybné, že žalobcovia musia mať naliehavý právny záujem na nimi podanej žalobe. Naliehavý právny záujem by zjavne nebol daný vtedy, ak by PPA konštatovala, že žaloba hoc aj podaná v 30 dňovej lehote, nemá tie náležitosti, ktoré vyžaduje § 16 ods. 1 zákona č. 543/2007 Z.z. a konanie o poskytnutie dotácie by neprerušila. Stal sa však pravý opak. Uvedená skutočnosť nebola nikdy predmetom prieskumu prvoinštančného súdu, nebola ani predmetom

odvolania žalovanej, preto je rozhodnutie odvolacieho súdu s ním prezentovaným odôvodnením pre žalobcov absolútne prekvapivé a javí sa ako svojvoľné. Za ďalšie napadnutý rozsudok je arbitrárny v tom, že odvolací súd nikde nešpecifikuje, na základe čoho má za to, že žalobou sa žalobcovia domáhali určenia toho, že fakticky dané nehnuteľnosti v roku 2009 aj užívali. Predmetom dokazovania v konaní nikdy nebolo, či žalobcovia skutočne dané pozemky aj užívali, a to zjavne preto, že toto ani nebolo predmetom konania. Túto skutočnosť zisťuje a kontroluje PPA technickými prostriedkami, ktoré na to má dostupné a aj preto nevyplýva povinnosť žiadateľa o dotáciu domáhať sa na súde určenia toho, kto pozemky skutočne užíval. V zmysle ustálenej súdnej praxe, predmet konania (resp. obsah žaloby) nie je tvorený výlučne žalobným návrhom (petitum), ale aj rozhodujúcimi skutkovými tvrdeniami - opísaním skutkového deja (causa petendi). Odvolací súd mal skúmať celý obsah podanej žaloby, nielen samotný žalobný návrh (viď rozhodnutia sp. zn. 7Cdo/268/2019, 4 Obdo 51/2016), keďže takto nepostupoval nesprávne interpretoval § 216 ods. 1 CSP, v zmysle ktorého je súd viazaný žalobným návrhom žalovaného. V ustanoveniach § 16c ods. 1 a ods. 2 zákona č. 543/2007 Z.z. v znení účinnom v roku 2010 nie je žiadnym bližším spôsobom špecifikované, aký presne žalobný petit má žiadateľ o dotáciu v žalobe, na ktorú je odkázaný, formulovať. Na porovnanie žalobcovia poukázali na iné rozhodnutia v sporoch, na obdobnom skutkovom a právnom základe (Okresný súd Bardejov, sp. zn. 6C/4/2013, Okresný súd Spišská Nová Ves, sp. zn. 1C/146/2010, Okresný súd Humenné sp. zn. 5C/415/2013, uznesenie Krajského súdu v Košiciach, sp. zn. 6Co/39/2016; obdobne tiež uznesenie Krajského súdu v Banskej Bystrici sp. zn. 16Co/331/2017 - pozn. dovolacieho súdu). V súvislosti s ďalšími uplatnenými dovolacími dôvodmi podľa § 421 ods. 1 písm. a) a b) CSP žalobcovia namietli odvolacím súdom zvolenú právnu interpretáciu ustanovenia § 16c ods. 1 a ods. 2 zákona č. 543/2007 Z.z. v znení účinnom v roku 2010, ktorú označili za nesprávnu.

4. Žalovaná v podanom vyjadrení k dovolaniu dovolací súd žiadala aby, dovolanie žalobcov ako nedôvodné zamietol, stotožňujúc sa s dôvodmi rozhodnutia odvolacieho súdu.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana zastúpená v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 CSP), v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 443 CSP) dospel k záveru, že dovolanie žalobcov je prípustné a tiež dôvodné; v dôsledku jeho účinku dovolací súd zrušil rozhodnutie odvolacieho súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie (§ 449 ods. 1 a § 450 CSP).

6. Právo na prístup k dovolaciemu súdu nie je absolútne. Dovolanie je mimoriadny opravný prostriedok a tejto jeho mimoriadnej povahe zodpovedá aj právna úprava jeho prípustnosti, prísne regulovanej Civilným sporovým poriadkom. Z ustanovenia § 419 CSP vyplýva, že proti rozhodnutiu odvolacieho súdu je dovolanie prípustné, len ak to zákon pripúšťa, pričom prípady, v ktorých je dovolanie proti rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, sú vymenované v ustanoveniach § 420 a § 421 CSP. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu-ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie (úspešne) napadnúť dovolaním.

7. Podľa § 419 CSP proti rozhodnutiu odvolacieho súdu je prípustné dovolanie, ak to zákon pripúšťa.

8. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné sú vymenované v § 420 a § 421 CSP. Z citovaného ustanovenia expressis verbis vyplýva, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu-ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, tak takéto rozhodnutie nemožno úspešne napadnúť dovolaním.

9. Podľa § 420 CSP je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak a) sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b) ten, kto v konaní vystupoval ako strana, nemal procesnú subjektivitu, c) strana nemala spôsobilosť samostatne konať pred súdom v plnom rozsahu a nekonal za ňu zákonný zástupca alebo procesný opatrovník, d) v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e) rozhodoval vylúčený sudca alebo nesprávne obsadený súd, alebo f) súd nesprávnym procesným postupom

znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

10. Podľa § 421 ods. 1 CSP je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, a) pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu, b) ktorá v rozhodovacej praxi odvolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne.

11. Dovolanie prípustné podľa § 420 CSP možno odôvodniť iba tým, že v konaní došlo k vade uvedenej v tomto ustanovení (§ 431 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie, v čom spočíva táto vada (§ 431 ods. 2 CSP).

12. Dovolanie prípustné podľa § 421 CSP možno odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci (§ 432 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia (§ 432 ods. 2 CSP).

13. Dovolací súd je dovolacími dôvodmi viazaný (§ 440 CSP). Dovolacím dôvodom je nesprávnosť vytýkaná v dovolaní (porovnaj § 428 CSP). Pokiaľ nemá dovolanie vykazovať nedostatky, ktoré v konečnom dôsledku vedú k jeho odmietnutiu podľa § 447 písm. f) CSP, je (procesnou) povinnosťou dovolateľa vysvetliť v dovolaní zákonu zodpovedajúcim spôsobom, z čoho vyvodzuje prípustnosť dovolania a v dovolaní náležite vymedziť dovolací dôvod (§ 420 CSP alebo § 421 CSP v spojení s § 431 ods. 1 CSP a § 432 ods. 1 CSP). V dôsledku spomenutej viazanosti dovolací súd neprejednáva dovolanie nad rozsah, ktorý dovolateľ vymedzil v dovolaní uplatneným dovolacím dôvodom.

Dovolanie podľa § 420 písm. f) CSP

14. Vo vzťahu k namietanej vade zmätočnosti v zmysle § 420 písm. f) CSP dovolatelia namietali porušenie procesných práv spočívajúcich v nepreskúmateľnosti, arbitrárnosti rozsudku a v nesprávnom právnom posúdení otázky naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení.

15. V podanom dovolaní dovolatelia uplatnil jednak dovolacie dôvody v zmysle § 420 písm. f) CSP ale aj v zmysle § 421 ods. 1 písm. a) a b) CSP, pričom vec prejednávajúci senát považoval v tomto prípade za opodstatnené dať prednosť vecnému prieskumu napadnutého rozsudku odvolacieho súdu pred procesným prieskumom (pozri obdobne rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 4Cdo/198/2019, 4Cdo/200/2019, 4Cdo/36/2020, 8Cdo/28/2017).

Dovolanie podľa § 421 písm. a) a b) CSP

16. Pre procesnú situáciu, v ktorej § 421 ods. 1 písm. a) CSP pripúšťa dovolanie, má mimoriadny význam obsah pojmu „právna otázka“ a to, ako dovolateľ túto otázku zadefinuje a špecifikuje v dovolaní. Otázkou relevantnou z hľadiska uvedeného zákonného ustanovenia (bližšie viď bod 10.) môže byť pritom len otázka právna (teda v žiadnom prípade nie skutková otázka). Zo zákonodarcom zvolenej formulácie tohto ustanovenia vyplýva, že môže ísť tak o otázku hmotnoprávnu (ktorá sa odvíja od interpretácie napríklad Občianskeho zákonníka, Obchodného zákonníka, Zákonníka práce, Zákona o rodine), ako aj o otázku procesnoprávnu (ktorej riešenie záviselo na aplikácii a interpretácii procesných ustanovení; o takýto prípad išlo aj v preskúmvanej veci).

17. Z hľadiska prípustnosti dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP má určujúci význam vymedzenie „právnej“ otázky, ktorá dovolacím súdom ešte nebola riešená. Dôvod prípustnosti dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP predpokladá, že právnu otázku kľúčovú pre rozhodnutie vo veci samej dovolací súd doposiaľ neriešil a je daná potreba, aby dovolací súd ako najvyššia súdna autorita túto otázku vyriešil, ak s právnym posúdením veci odvolacím súdom dovolateľ nesúhlasí. Pojem „otázka vyriešená“ podľa §

421 ods. 1 písm. b) CSP treba vykladať ako „vyriešená ustálene“. Zmyslom prípustnosti dovolania podľa tohto ustanovenia je umožniť dovolateľom obrátiť sa na najvyšší súd s požiadavkou o právny názor až dovtedy, dokým sa právny názor k danej otázke neustáli. Tento výklad má svoj racionálny základ, ktorý pramení z účelu dovolania, spočívajúci v požiadavke, aby najvyšší súd vlastným meritorným rozhodovaním rozvíjal, zjednocoval a vytváral judikatúru slovenských súdov, a tak naplnil princíp právnej istoty ako jeden zo základných pilierov právneho štátu (Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky č. k. I. ÚS 115/2020 zo 6. októbra 2020).

17.1. Na uvedenom mieste je potrebné uviesť, že dovolatelia v súvislosti s uplatneným dovolacím dôvodom podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP otázku, ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená síce výslovne neformulujú, avšak z obsahu ich podania a tiež s prihliadnutím na predchádzajúci dovolací dôvod (§ 421 ods. 1 písm. a) CSP) možno vyvodiť, že takouto otázkou je „či majú naliehavý právny záujem na určení spornosti práva užívania označených nehnuteľností, a to za stavu ak boli na podanie žaloby odkázaný PPA, teda osobou oprávnenou na vyplácanie dotácií“.

18. Pre právnu otázku, ktorú má na mysli § 421 ods. 1 písm. a) CSP, je charakteristický „odklon“ jej riešenia, ktorý zvolil odvolací súd, od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu. Ide tu teda o situáciu, v ktorej sa už rozhodovanie senátov dovolacieho súdu ustálilo na určitom riešení právnej otázky, odvolací súd sa však svojím rozhodnutím odklonil od „ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu“. V zmysle judikátu R 71/2018 patria do tohto pojmu predovšetkým stanoviská alebo rozhodnutia najvyššieho súdu publikované v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutia súdov Slovenskej republiky. Jeho súčasťou je tiež prax vyjadrená opakovane vo viacerých nepublikovaných rozhodnutiach najvyššieho súdu, alebo dokonca aj v jednotlivom, dosiaľ nepublikovanom rozhodnutí, pokiaľ niektoré neskôr vydané (nepublikované) rozhodnutia najvyššieho súdu názory obsiahnuté v skoršom rozhodnutí nespochybni.

19. Ešte pred posúdením samotného „právneho odklonu“ (§ 421 ods. 1 písm. a) CSP) treba uviesť, že správnosť súdmi riešených skutkových otázok nemôže byť v dovolacom konaní podrobená meritornému prieskumu, lebo dovolací súd je viazaný skutkovým stavom tak, ako ho zistil odvolací súd (§ 442 CSP); skutková okolnosť (t. j. skutková otázka, resp. riešenie skutkovej otázky) z hľadiska § 421 ods. 1 CSP je irelevantná.

20. Otázka relevantná v zmysle § 421 ods. 1 CSP musí byť procesnou stranou v dovolaní vymedzená jasným, určitým, zrozumiteľným spôsobom, ktorý umožňuje posúdiť prípustnosť (prípadne aj dôvodnosť) dovolania. Pokiaľ dovolateľ v dovolaní nevymedzí právnu otázku, dovolací súd nemôže svoje rozhodnutie založiť na domnienkach (predpokladoch) o tom, ktorú otázku mal dovolateľ na mysli; v opačnom prípade by jeho rozhodnutie mohlo minúť zákonom určený cieľ. V prípade absencie vymedzenia právnej otázky nemôže dovolací súd pristúpiť k posudzovaniu všetkých procesnoprávných a hmotnoprávných otázok, ktoré pred ním riešili prvoinštančný a odvolací súd; v opačnom prípade by uskutočnil procesne neprípustný bezbrehý dovolací prieskum priečiaci sa nielen (všeobecne) novej koncepcii právnej úpravy dovolania a dovolacieho konania zvolenej v Civilnom sporovom poriadku (napr. rozhodnutia dovolacieho súdu sp. zn. 1 Cdo 98/2017, 3 Cdo 94/2018, 4 Cdo 95/2017). Treba zdôrazniť, že úlohou dovolacieho súdu nie je vymedziť právnu otázku; zákonodarca túto povinnosť ukladá dovolateľovi. Samo tvrdenie, že odvolací súd sa riešením určitej právnej otázky odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, ešte nezakladá prípustnosť dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP; relevantným je až zistenie (záver) dovolacieho súdu, že k dovolateľom tvrdenému odklonu skutočne došlo.

21. V danom prípade dovolatelia vymedzili právnu otázku (viď bod 3.1. tohto rozhodnutia), pri riešení ktorej sa mal odvolací súd odkloniť od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu s poukazom na rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 7Cdo/268/2019. Namietali, správnosť odvolacím súdom zvolenej právnej interpretácie ustanovenia § 80 písm. c) O.s.p. účinného do 30. júna 2016 resp. § 137 CSP, § 216 ods. 1 CSP v spojení s § 16c ods. 1 a ods. 2 zákona č. 543/2007 Z.z. v znení účinnom v roku 2010; to, že „odvolací súd formalisticky posudzoval znenie žalobného petitu a z jeho znenia (nesprávne)

dôvodil, že sa žalobcovia domáhajú deklarácie faktických užívacích pomerov za dobu minulú a nie určenia, že boli oprávnenými užívateľmi špecifikovaných nehnuteľností v roku 2009". Po konštatovaní prípustnosti dovolania dovolací súd pristúpil k meritórnemu dovolaciemu prieskumu a posúdeniu dôvodnosti podaného dovolania z hľadiska uplatnenej dovolacej argumentácie, t. j. z hľadiska právneho posúdenia veci odvolacím súdom vo vymedzenej právnej otázke.

22. Podľa právnej vety uznesenia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 25. novembra 2020, sp. zn. 7Cdo 268/2019 (publikovanej v Zbierka stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov SR 1/2021 pod č. 14) „Obsah žaloby nie je tvorený výlučne žalobným návrhom (petitum), ale aj rozhodujúcimi skutkovými tvrdeniami - opísaním skutkového deja (causa petendi). Súd je viazaný petitom žaloby po obsahovej stránke a tento petit je potrebné vykladať v súvislosti so skutkovými tvrdeniami v žalobe. Súd má skúmať celý obsah podanej žaloby, nielen samotný žalobný návrh". Najvyšší súd v citovanom uznesení ďalej uviedol (poukazujúc na názory vyplývajúce z odbornej literatúry - viď bod 17.1), že „...súd napriek nesprávnej formulácii petitu môže v konaní pokračovať, ak je z obsahu žaloby zrejmé, čoho sa týka a čo sleduje. Súd je totiž viazaný obsahom žalobného petitu, nie jeho formuláciou. Napr. v okolnostiach konkrétneho prípadu je možný taký postup súdu, že súd na základe žalobného návrhu na určenie neplatnosti kúpnej zmluvy rozhodne, že žalobca je vlastníkom veci, ak je zo žaloby dostatočne zrejmé, že žalobca sleduje, aby bol zapísaný ako vlastník vo verejnom registri". Je nepochybné, že súd pri rozhodovaní o žalobe nerozhoduje o tom, či vyhovie žalobe a vyriekne presne doslovne „skopírovaný" žalobný petit navrhovaný žalobcom, alebo takto doslovne skopírovanému žalobnému petitu nevyhovie a v takom prípade musí žalobu zamietnuť. Súd rozhoduje o podstate žaloby, ktorá musí byť zo žaloby zjavná a nepochybná. K tomu prispieva aj žalobný petit, nie je však jediným a rozhodujúcim faktorom pre posúdenie toho, čoho sa žalobca v konaní domáha. Pre prípad, že by nebolo zo žaloby zrejmé, čoho sa žalobca domáha, je vecou súdu, aby vyzval žalobcu na odstránenie tejto vady žaloby, a ak ju žalobca v poskytnutej lehote neodstráni, žalobu odmietne.

23. V danom prípade z obsahu spisu vyplýva, že žalobcovia sa podanou žalobou domáhali určenia, že „sú užívateľmi nehnuteľností popísaných v žalobe, a to v roku 2009" s poukazom na to, že obaja boli rozhodnutím Pôdohospodárskej platobnej agentúry vyzvaní na to, aby sa domáhali žalobou na súde určenia užívacieho práva k nehnuteľnostiam, ku ktorým žiadali o vyplatenie podpory za ich obhospodarovanie. PPA v zmysle § 16 písm. c) zákona č. 543/2007 Z.z. a § 29 ods. 1 správneho poriadku správne konanie prerušila na obdobie 30 dní od doručenia rozhodnutia s tým, že ak navrhovatelia preukážu, že v tejto lehote podali žalobu v zmysle § 16c ods. 1 zákona č. 543/2007 Z.z., bude konanie prerušené do právoplatného rozhodnutia súdu. Podanie žaloby žalobcovia oznámili PPA, na základe čoho bolo konanie o vyplatenie dotácie na rok 2009 za nimi deklarovanú výmeru prerušené. Podľa názoru dovolacieho súdu bol takto formulovaný obsah žaloby celkom jednoznačný, žalobcovia sa domáhali odstránenia spornosti v práve užívania, aj keď výslovne v petite svojej žaloby neuviedli, že mali „právo" užívania k označeným nehnuteľnostiam v roku 2009.

24. Odvolací súd zmeňujúce rozhodnutie založil na závere, že žalobcovia pri uplatňovaní svojich práv zvolili nevhodný typ určovacej žaloby. Pri interpretácii ustanovení § 80 písm. c) O.s.p. účinného do 30. júna 2016, § 137 CSP, § 216 ods. 1 CSP a § 16b ods. 1 a 2, § 16c ods. 1 zákona č. 543/2007 Z.z. mal za to, že v súdnom konaní súd nerozhoduje o tom, kto nehnuteľnosti užíval, ale rozhoduje o tom, kto k nim mal v rozhodnom období užívacie právo. Žalobcami zvolený petit žaloby podľa odvolacieho súdu „nedeklaruje (neurčuje) právo užívania (právny pomer - užívací vzťah) k dotknutým nehnuteľnostiam, ktoré je medzi stranami sporné (z dôvodu spornosti ktorého práva PPA odkázala žalobcu 1/ na podanie žaloby na súde) a nemožno z neho vyvodit' ani existenciu právneho titulu zakladajúceho oprávnenie žalobcov na obhospodarovanie dotknutých parciel, ale deklaruje iba faktický stav užívania pôdy žalobcami (v roku 2009)". Z týchto dôvodov podaná žaloba v znení žalobcami formulovaného petitu nebola vhodne zvoleným a spôsobilým prostriedkom ochrany ich práv v súvislosti s ich žiadosťou o poskytnutie podpory na poľnohospodársku pôdu, a preto nebola procesne prípustná. Nad rámec dôvodov napadnutého rozhodnutia odvolací súd uviedol tiež, že skutkové okolnosti a dôkazy predložené žalobcami nepreukazovali právny titul znejúci v prospech žalobcov, ktorý by ich oprávňoval na legálne užívanie spornej poľnohospodárskej pôdy v roku 2009.

25. Po preskúmaní veci dovolací súd dospel k záveru, že odvolací súd postupoval pri posudzovaní žalobcami zvoleného petitu príliš formalisticky v dôsledku čoho aj nesprávne právne interpretoval rozhodujúce právne ustanovenia. Odklonil (§ 421 ods. 1 písm. a) CSP) sa preto v uvedenom smere od ustálenej súdnej praxe v otázke posudzovania obsahu žaloby a jej náležitostí.

26. Právnym posúdením je činnosť súdu, pri ktorej zo skutkových zistení vyvodzuje právne závery a na zistený skutkový stav aplikuje konkrétnu právnu normu. O nesprávnu aplikáciu právnych predpisov ide vtedy, ak súd nepoužil správny právny predpis alebo ak síce aplikoval správny právny predpis, nesprávne ho ale interpretoval alebo ak zo správnych skutkových záverov vyvodil nesprávne právne závery.

27. Podľa § 16b ods. 1 a 2 ak žiadosť o poskytnutie podpory na tú istú poľnohospodársku pôdu podali viacerí žiadatelia, platobná agentúra ich vyzve, aby v lehote, ktorú im zároveň určí, preukázali právo užívania k pôde; právom užívania k pôde sa rozumie právo túto pôdu užívať ako vlastník, nájomca alebo na základe iného právneho dôvodu. 41d) Ak sa postupom podľa odseku 1 preukáže, že právo užívania k pôde má len jeden žiadateľ, na konanie o jeho žiadosti sa použijú ustanovenia § 16a. O žiadosti ostatných žiadateľov platobná agentúra rozhodne podľa osobitného predpisu. 41c)

28. Podľa § 16c ods. 1 až 3 zákona č. 543/2007 Z.z. v znení účinnom v roku 2010 ak žiadosť o poskytnutie podpory na tú istú poľnohospodársku pôdu podali viacerí žiadatelia a postupom podľa § 16b ods. 1 sa zistilo, že právo užívania žiadateľov je sporné, platobná agentúra konanie o poskytnutí podpory preruší a žiadateľov odkáže na konanie pred súdom. 41e) Na podanie žaloby im určí primeranú lehotu, najmenej však 30 dní od doručenia oznámenia o prerušení konania. Ak žiadatelia platobnej agentúre nepreukážu, že v lehote podľa odseku 1 podali žalobu na súd, platobná agentúra neurčí na poľnohospodárskej pôde deklarovanej viacerými žiadateľmi výmeru a rozhodne podľa osobitného predpisu. 41c) Proti rozhodnutiu nie je prípustný opravný prostriedok. Ak žiadatelia podali žalobu na súd v lehote podľa odseku 1, platobná agentúra pokračuje v konaní o poskytnutí podpory po právoplatnom rozhodnutí súdu.

29. Ustanovenia § 16b a § 16c zákona č. 543/2007 Z.z. upravujú kolíziu nárokov na poskytnutie podpory na skutočne využívanú poľnohospodársku pôdu. Povinnosť posúdiť právo užívania k pôde, resp. jeho spornosť vyplýva PPA z ustanovení § 16b a § 16c zákona č. 543/2007 Z. z., s ktorou povinnosťou sa musí v odôvodnení svojho rozhodnutia vysporiadať a uviesť výsledok svojho posúdenia a jeho dôvody. Ak právo užívania k pôde preukáže iba jeden z viacerých žiadateľov, uplatní sa postup v zmysle § 16a tohto zákona, t.j. postup, ak o poskytnutie podpory na tú istú poľnohospodársku pôdu podá žiadosť iba jeden žiadateľ. V danom prípade postupom podľa § 16b ods. 1 zákona č. 543/2007 Z.z. bola ale zistená spornosť práva užívania obidvoma žiadateľmi (žalobcami a právnym predchodcom žalovanej), a preto tu bol zákonný dôvod pre prerušenie konania v zmysle § 16c ods. 1 zákona č. 543/2007 Z.z. za súčasného odkázania žiadateľov (aktuálnych žalobcov) na konanie na súde v zmysle § 80 písm. c) O.s.p. Pretože počas súdneho konania „o určenie, že žalobcovia sú výlučnými užívateľmi nehnuteľností“ (správne „o určenie práva užívania sporných nehnuteľností“ - pozn. dovolacieho súdu) fyzická osoba - žiadateľ/žalovaný L. D., narodený XX. J. XXXX, dňa XX. T. XXXX zomrel a A. D. doručila súdu dohodu oprávnených dedičov, podľa ktorej sa zaviazala pokračovať v poľnohospodárskej činnosti po nebohom manželovi L. D., za tohto stavu právo na poskytnutie podpory prešlo na osobu, ktorá sa na základe písomnej dohody oprávnených dedičov sa zaviazal pokračovať v poľnohospodárskej činnosti, a to podľa § 16d ods. 1 zákona č. 543/2007 Z.z. (tzv. „pokračovateľ“). Ustanovenie § 16c ods. 2 zákona č. 543/2007 Z.z. v znení účinnom v roku 2010 poznámkou 41e) odkazuje žiadateľa, ktorého právo užívania je sporné na ustanovenie § 80 písm. c) Občianskeho súdneho poriadku, avšak nie je žiadnym bližším spôsobom špecifikované, aký presne žalobný petit má takýto žiadateľ o dotáciu v žalobe, na ktorú je odkázaný, navrhovať. Uvedený rozbor pre spor relevantných zákonných ustanovení najvyšší súd ešte doplna poukazom na rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky v uznesení zo dňa 10. septembra 2020 sp. zn. 6Sžfk/13/2019, v ktorom uviedol, že nie je v právomoci správneho ani kasačného súdu, pokiaľ rozhodujú vo veciach správneho súdnictva, riešiť spor medzi žalobcom

(sťažovateľom) a inými spoločnosťami či družstvami, týkajúci sa spornosti v práve užívania.

30. Ústavný súd Slovenskej republiky v náleze zo 4. mája 2010 sp. zn. III. ÚS 72/2021 publikovanom v Zbierke nálezov a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky pod č. 20/2010 vyslovil, že „všeobecný súd musí vykladať a používať ustanovenia na vec sa vzťahujúcich zákonných predpisov v súlade s účelom základného práva na súdnu ochranu. Aplikáciou a výkladom týchto ustanovení nemožno toto ani iné základné práva obmedziť spôsobom zasahujúcim do ich podstaty a zmyslu. Všeobecný súd musí vychádzať z toho, že súdy majú poskytovať v súdnom konaní materiálnu ochranu zákonnosti tak, aby bola zabezpečená spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov účastníkov (obdobne napr. IV. ÚS 1/02, II. ÚS 174/04, III. ÚS 117/07). Z tohto hľadiska musí všeobecný súd pri výklade a aplikácii príslušných právnych predpisov prihliadať na spravodlivú rovnováhu pri poskytovaní ochrany uplatňovaným právam a oprávneným záujmom účastníkov konania (obdobne napr. III. ÚS 271/05, III. ÚS 78/07). Princíp spravodlivosti a požiadavka materiálnej ochrany práv sú totiž podstatnými a neopomenuteľnými atribútmi právnej ochrany (predovšetkým súdnej) v rámci koncepcie materiálneho právneho štátu“.

31. Obdobne v náleze z 31. augusta 2017 sp. zn. I. ÚS 155/2017 ústavný súd vyslovil, že orgánom verejnej moci a predovšetkým všeobecným súdom nemožno tolerovať pri interpretácii zákonných ustanovení prílišný formalistický postup, ktorý vedie k zjavnej nespravodlivosti. Všeobecný súd nie je absolútne viazaný doslovným znením zákona, ale môže a musí sa od neho odchýliť, ak to vyžaduje účel zákona, história jeho vzniku, systematická súvislosť alebo niektorý z ústavnoprávnych princípov. Pri výklade a aplikácii právnych predpisov teda nemožno opomínať ich účel a zmysel, ktorý nie je vyjadrený len v slovách a vetách toho-ktorého zákonného predpisu, ale i v základných princípoch právneho štátu.“

32. Z hľadiska žalobcami zvoleného/formulovaného petitu vo väzbe na ustanoveníu § 16c zákona č. 543/2007 Z.z. v znení účinnom v roku 2010 dovolací súd v zásade súhlasí s odvolacím súdom v tom, že súd v civilnom sporovom konaní má rozhodnúť o tom, kto mal „právo užívania“ v rozhodnom období, nie kto nehnuteľnosti „užíval“, avšak ako už bolo uvedené z obsahu podanej žaloby možno bez najmenších pochyb dospieť k záveru, že žalobcom ide o odstránenie spornosti „práva“ a nie len o určenie „faktického užívania“. Za ďalšie odvolací súd z hľadiska náležitosti/správnosti formulovania požadovaného petitu v zmysle § 16c zákona č. 543/2007 Z.z. považoval za dôležité aj to, či „možno z neho vyvodit' existenciu právneho titulu zakladajúceho oprávnenie žalobcov na obhospodarovanie dotknutých parciel“. V uvedenom smere musí dovolací súd konštatovať, že žiadna takáto okolnosť zo znenia citovaného právneho predpisu nevyplyva. Bude vecou dokazovania, aby žalobcovia preukázali, na základe akých právnych titulov im právo užívania svedčilo, táto skutočnosť sa odzrkadlí v odôvodňujúcej časti rozhodnutia súdu.

33. Pokiaľ ide o otázku procesnej prípustnosti žaloby podľa § 137 písm. c) CSP dovolací súd uvádza, že pri jej riešení je nutné zaoberať sa otázkou, z akého právneho vzťahu žalobcovia vyvodzujú v konaní ňou uplatňovaný nárok (t.j. predmet konania), následne tento vzťah dôsledne analyzovať a nakoniec správne vyhodnotiť a posúdiť po právnej stránke. Za účelom zabezpečenia podkladov, nevyhnutných pre tento postup, ukladá zákon žalobcom povinnosť uviesť vždy už v žalobe rozhodujúce skutočnosti. Tie majú súdu umožniť, aby daný právny vzťah a z neho vyvodzovaný nárok analyzoval a právne kvalifikoval z aspektov významných tak pre posúdenie rôznych otázok procesnej povahy (napr. obsah žaloby, právomoc, príslušnosť, procesná subjektivita), ako aj pre prípadné posúdenie veci samej. Žalobca je povinný svoj nárok skutkovo vymedziť, nemusí ho však právne vyhodnotiť a zdôvodniť (ak ho predsa len v žalobe právne posúdi, súd daným posúdením nie je viazaný). Je totiž vecou súdu, aby v zmysle zásady "iura novit curia" podal právnu kvalifikáciu uplatňovaného nároku. Pre analýzu právneho vzťahu strán a posúdenie jeho povahy z hľadiska obsahu žaloby na prejednanie a rozhodnutie o nároku, ktorý žalobcovia vyvodzujú z tohto právneho vzťahu, je tak rozhodujúce obsahové hľadisko, teda akú povahu majú práva a povinnosti strán tvoriace obsah právneho vzťahu (5Cdo/120/2017). Inak povedané predmet konania (resp. obsah žaloby) nie je tvorený výlučne žalobným návrhom (petitum), ale aj rozhodujúcimi skutkovými tvrdeniami - opísaním skutkového deja (causa petendi). Na základe žalobného návrhu a opísania skutkového deja možno individualizovať predmet konania. Súd je viazaný petitom

žaloby po obsahovej stránke a tento petit je potrebné vykladať v súvislosti so skutkovými tvrdeniami žalobcov v spore. Súd má skúmať celý obsah podanej žaloby, nielen samotný žalobný návrh.

33.1. V rozhodnutí zo dňa 18. decembra 2018 sp. zn. 6Cdo/30/2018 sa najvyšší súd zaoberal problematikou prípustnosti žalôb podľa § 137 CSP na konania začaté a neskončené pred dňom nadobudnutia účinnosti CSP, pričom dospel k záveru, že „...ak bola žaloba žalobcu o určenie neplatnosti právnych úkonov podaná na okresný súd za účinnosti Občianskeho súdneho poriadku konajúce súdy správne posudzovali podmienky procesnej prípustnosti takejto žaloby podľa Občianskeho súdneho poriadku (§ 470 ods. 2 veta prvá CSP)...". Obdobné právne závery vyplývajú aj z ďalších rozhodnutí, a síce sp. zn. 4Cdo/17/2019 v zmysle ktorého „...podľa novej právnej úpravy nie je možné žalovať neplatnosť právnych úkonov, ak to nevyplýva z osobitného predpisu. Táto právna úprava však nebola v čase rozhodovania súdu prvej inštancie účinná a konajúce súdy tak musia úkony strán sporu (§ 470 ods. 2 veta prvá CSP) posudzovať podľa účinkov a podmienok uvedených v O.s.p. v znení účinnom v čase ich uskutočnenia..." a sp. zn. 9Cdo/7/2021 podľa ktorého „...súd musí úkony strán sporu (§ 470 ods. 2 CSP) posudzovať podľa účinkov a podmienok uvedených v O.s.p. v znení účinnom v čase ich uskutočnenia. Bolo preto potrebné osvedčiť naliehavý právny záujem výlučne vo vzťahu k pôvodne predvídanému postupu v § 80 písm. c/ O.s.p. ..." Závery predmetných rozhodnutí je možné interpretovať aj vo vzťahu k preskúmvanej veci. V danom prípade bola totiž žaloba podaná za ešte za účinnosti Občianskeho súdneho poriadku a súdy nižších inštancií ju preto správne z hľadiska jej prípustnosti posudzovali podľa § 80 písm. c/ O.s.p. resp. následne podľa § 137 písm. c) CSP.

34. Podľa dovolacieho súdu žalobcovia v danej veci v čase podania žaloby preukázali na nimi zvolenej určovacej žalobe naliehavý právny záujem v zmysle § 80 písm. c) O. s. p. (aktuálne § 137 písm. c) CSP), pretože bez rozhodnutia v tejto veci by sa ich právo stalo neistým, keďže dva rôzne subjekty si uplatnili nárok u Pôdohospodárskej platobnej agentúry Bratislava k totožným parcelám. Naliehavý právny záujem pretrváva doposiaľ, pretože len rozhodnutím súdu je možné odstrániť neistotu vo vzťahu účastníkov konania a vytvoriť pevný základ pre usporiadanie vzťahov (viď rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo 6. decembra 2012, sp. zn. 5 Cdo 31/2011).

35. Dovolací súd z vyššie uvedených dôvodov dospel k záveru, že dovolanie žalobcov je nielen procesne prípustné, ale aj opodstatnené. So zreteľom na to dovolaním napadnutý rozsudok odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie (§ 449 ods. 1 CSP v spojení s § 450 CSP).

36. Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP). Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, súd prvej inštancie a odvolací súd sú viazaní právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 CSP).

37. Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.